

PUBLIC ADMINISTRATION

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ РЕСУРСИ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТА
ВІДТВОРЕННЯК.і.н, доцент **Марутян Рена**

Україна, м. Київ, НАДУ при Президентіві України

доцент кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-9184-1590>DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/31102019/6727

ARTICLE INFO

Received: 24 August 2019**Accepted:** 21 October 2019**Published:** 31 October 2019

KEYWORDS

intellect,
national intellectual resource of public
administration,
public administration and
administrating,
management of national IRPA.

ABSTRACT

The article deals with the managing process of the formation, development and reproduction of national intellectual resources of public administration (IRPA), which includes their use and reproduction; their structure and their function characteristics are revealed; the author's definition of the concept of "national intellectual resource of public administration" is proposed; the importance of managing national intellectual resources of public administration for modern public-management practice is characterized. It is argued that the peculiarity of national IRPAs lies in their flexibility, in that the process of their formation takes place in a separate national-cultural space, which is influenced by historical, political, educational, information and other factors. It is proved that the management of the national IRPA is a process of purposeful influence on the components of the national IRPA, their interaction in order to secure the state's advantages in the modern world or to achieve its development goals. The factors that determine the need for the formation, development, use and reproduction of national IRPA s are revealed.

Citation: Марутян Рена. (2019) Intellectual Resources of Public Administration: Features of Use and Reproduction. *World Science*. 10(50), Vol.2. doi: 10.31435/rsglobal_ws/31102019/6727

Copyright: © 2019 **Марутян Рена**. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. Характерною особливістю розвитку геополітичного та гео економічного простору в ХХІ столітті є зміни у механізмах суспільного розвитку, формування розвиненого інтелектуального середовища яке, у свою чергу, є основою прогресивного розвитку у всіх сферах життя суспільства. Лише в такому середовищі можуть бути реалізовані ефективні управлінські механізми, розроблені і впроваджені успішні технологічні процеси, а відтак забезпечено сталий розвиток та безпека суспільства. Місце кожної країни у даному просторі визначається якістю та структурою даного інтелектуального та інноваційного середовища, основою формування якого є інтелектуальні ресурси під якими як правило розуміють особливу форму нематеріальних ресурсів, історично сформовані здібності, уміння та навички розумової діяльності. Це ресурси довготривалого використання та результат взаємодії знань, умінь, накопиченого досвіду, результатів науково-технічної діяльності. Обов'язковою складовою успішних соціальних реформ є випереджаючий розвиток національних інтелектуальних ресурсів.

Значний внесок в розуміння природи інтелекту вніс англійський психолог Чарльз Спирмен (1863-1945). Він розробив цикл статистичних методів вимірювання інтелекту. Американський психолог Луїс Терстоун (1887-1955) використовував уявлення про те, що інтелект побудований з декількох первинних здібностей, а загального фактора не існує. У 70-ті роки ХХ ст. ці підходи стали відходити на другий план у зв'язку з появою нових методів і

теорій, розроблених Л. Виготським (1896-1934) і А. Лурія (1902-1977) в Росії, Жаном Піаже (1896-1980) в Швейцарії, Д. Хеббом в Канаді, А. Ньюеллом і Г. Саймоном в США.

Розвиток різних форм інтелекту стало викликом для сучасного світу в цілому та для системи державного управління зокрема, ці процеси породили як технологічний стрибок так й проблеми в різних сферах життя соціуму, що потребують державного реагування. У зв'язку з цим у науці державного управління активізувалися дослідження управлінських аспектів інтелекту, зокрема вони висвітлені в роботах українських дослідників А. Агаркова, О. Кіреєвої, Н. Нижник, Р. Марутян, Г. Ситника, Ю. Сурміна, Г. Щокіна та ін.[1-6], які розглядали питання управління інтелектом у різних сферах: економіці, соціальних відносинах, національної безпеки тощо.

Наукові доробки вищезгаданих авторів доводять, що серед всіх видів ресурсів, які стали приносити успіх і добробут сучасним національним країнам, на перший план виходять інтелектуальні ресурси, але питання інтелектуальних ресурсів самої системи державного управління (ІРДУ) залишається недостатньо вивченим у науці.

Результати дослідження. Внаслідок науково-технічної революції сучасне суспільство переходить до інформаційного типу цивілізації, основними характеристиками якої є інформація, інтелект, інтелектуальні потенціал, інтелектуальні ресурси, інтелектуальні капітал.

На нашу думку, інтелектуальні ресурси державного управління (ІРДУ) включають такі складові [3]:

- інтелект – рівень та обсяг професійних знань теоретичного та прикладного характеру, навичок, досвіду, мобільності (здатність до сприйняття нової інформації, навчання, перепідготовки, адаптація до нових умов), інноваційності (здібність до творчого мислення) державних службовців;
- соціальні інститути, що забезпечують формування та відтворення ІРДУ (освіта, наука)
- кадри – адміністративно-політична еліта, персонал цивільної, військової і правоохоронної державної служби, посадові особи органів місцевого самоврядування, що здійснюють інтелектуальну діяльність;
- інфраструктура інтелектуальної діяльності системи державного управління (інформаційне забезпечення ДУ, ІКТ у системі ДУ, ЗВО, що здійснюють підготовку за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування»);
- аналітичне (науково-експертне) забезпечення ДУ.

Інтелектуальні ресурси державного управління виконують в суспільстві безліч функцій (див. табл. 1). Найбільш важлива проблема сучасного суспільного розвитку полягає у формуванні, збереженні, використанні та відтворенні ІРДУ.

Таблиця 1. Характеристика функцій інтелектуальних ресурсів державного управління

	Назва функції	Характеристика
1	Інформаційна	Нагромадження, систематизація й трансляція інформації, знань, вмінь та досвіду у сфері державного управління
2	Прогностична	Наукове обґрунтування оцінок можливих шляхів і результатів розвитку об'єктів державного управління, а також необхідних для цього ресурсів та засобів, моделювання соціальних процесів і явищ, прогноз основних загроз суспільному розвитку, розробка комплексу засобів для запобігання кризам
3	Моніторингова	Дослідження та оцінка інформаційних потоків, аналіз якості державного управління та реалізації національних проектів
4	Інноваційна	Є джерелом, носієм та стимулом розвитку інновацій у державному управлінні
5	Експертно-аналітична	Комплексний аналіз сфер життєдіяльності об'єкта управління, виявлення тенденцій й закономірностей його розвитку, підготовка експертних оцінок та пропозицій щодо варіантів рішення проблем, а також підтримка управлінських рішень та оцінка можливих наслідків їх реалізації
6	Консалтингова	Стратегічне консультування суб'єктів державного управління задля підвищення ефективності їх діяльності, розробка стратегії розвитку органів управління та побудова ефективної системи управління
7	Управлінська	Є важливим ресурсом системи державного управління, об'єктом та ресурсом управління

Інтелектуальні ресурси (ІР) в системі державного управління існують у таких основних формах: індивідуальні, організаційні та мережеві. Високий *індивідуальні ІР* державних службовців – це виключно особиста характеристика таких фахівців, рівень їх професійних знань, навичок, досвіду, здатність до високопродуктивної інтелектуальної діяльності. Ще рідше проявляється поєднання інтелектуальних здібностей і працьовитості. Управління індивідуальними ІР можливо за допомогою підтримки талановитих державних службовців з боку держави, сприяння розвитку цих здібностей через навчання у аспірантурі та докторантурі.

Організаційні ІР являють собою сукупний інтелект організації, органу державної влади (ОДВ). Найчастіше цей ІР погано інтегрований і характеризується низьким синергетичним ефектом. Управління організаційними ІР передбачає поєднання двох парадигм: організаційного управління та управління людськими ресурсами та інтелектуальним капіталом.

Розвиток інформаційних процесів, новітніх ІКТ (штучний інтелект, блокчейн big-data) у державному управлінні призводить до становлення е-урядування та електронної демократії через розбудову *мережових ІР*, які дозволяють подолати недоліки управлінської ієрархії, налагоджують зворотній зв'язку між державою та громадянами.

Окремою проблемою для сучасної теорії та практики державного управління стає питання управління ІРДУ - їх формуванням, використанням та відтворенням.

Відтворення інтелектуальних ресурсів державного управління є необхідною ознакою збереження та підвищення рівня інтелектуальності державно-управлінської практики, освіти та науки в сфері державного управління, ефективності прийняття державно-управлінських рішень.

Збереження і відтворення інтелектуальних ресурсів державного управління представляється також одним з найважливіших напрямків забезпечення національної безпеки, орієнтованим на формування державних механізмів, покликаних створювати сприятливі умови розвитку національних ІРДУ.

Однак найбільш важливою проблемою пострадянських країн є ефективне використання інтелектуальних ресурсів державного управління.

У зв'язку з цим державне управління як наука покликана вирішити такі завдання:

- осмислити соціальну природу інтелектуального ресурсу державного управління, його вплив на суспільство і державно-управлінську практику;
- виявити особливості його розвитку і управління ним;
- вивчити структуру інтелектуальних ресурсів державного управління, а також можливості і напрямки його ефективного використання;
- здійснювати управління всіма сферами суспільства і державою на основі використання ІРДУ.

Кожна країна у процесі державотворення формує власні ІРДУ, які мають національну специфіку тому, що процес їх становлення відбувається у окремому національно-культурному просторі, на якій впливають історичні, політичні, освітні, інформаційні та інші чинники.

Національні інтелектуальні ресурси державного управління – це сукупність інтелектуальних спільнот, а також інститутів та організацій, що забезпечують відтворення і реалізацію інтелектуального потенціалу системи державного управління країни. Формальне уявлення різновидів національних ІРДУ дає рис. 1.

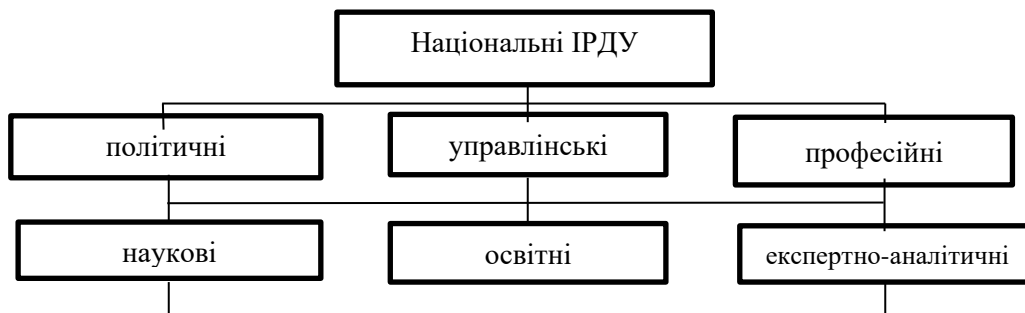

Рис. 1. Різновиди національних інтелектуальних ресурсів державного управління

Кожен з наведених на рис. 1 видів національних ІРДУ має певне призначення, виконує певну функцію. Політичні ІРДУ виробляють цілі та завдання суспільного розвитку, створює інтелектуальні умови регуляції влади. Управлінські орієнтовані на реалізацію управлінських технологій. Освітні забезпечують навчання державних службовців, їх професійний розвиток та

діяльність. Наукові призначені для формування наукового знання у сфері державного управління. Експертно-аналітичні забезпечують аналітичний супровід прийняття державно-управлінських рішень. Всі різновиди ІРДУ дуже тісно взаємопов'язані. Руйнування хоча б одного з цих видів національних ІРДУ або зв'язку між ними може призвести до кризових наслідків для системи державного управління.

Кожен конкретний різновид національних ІРДУ включає кілька складових, найбільш важливими серед яких є знання, кадри, професійні спільноти, нормативно-правове забезпечення використання національних ІРДУ.

Особливість національних ІРДУ полягає в їх гнучкості і плинності. В умовах глобалізації, відтоку «мізків» та глобального ринку праці їх можна швидко втратити [6]. Тому управління національними ІРДУ в даний час перетворюється в одну з основних управлінських проблем. У структурі цього управління розрізняють такі складові:

- управління політичними ІР в системі ДУ, що передбачає формування політичної еліти, професійну підготовку кадрів політики, їх відбір і просування;
- управління управлінськими ІР в системі ДУ, що включає формування управлінської еліти, навчання, підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації управлінських кадрів різних сфер суспільного життя, управління кар'єрою, розвиток управлінської культури;
- управління професійними ІР в системі ДУ, орієнтоване на формування професійної еліти, провідних фахівців в сфері державного управління, забезпечення професійного зростання державних службовців, їх навчання, підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації, розвиток професіоналізму, професійних співтовариств і кодексів;
- управління науковими ІР в системі ДУ, що представляє собою розвиток наукової еліти, вчених в галузі науки «Публічне управління та адміністрування», її спеціалізацій, наукових інституцій, шкіл і наукових комунікацій, спільнот, методології та методів наукових досліджень;
- управління освітніми ІР в системі ДУ, орієнтоване на формування освітньої еліти та фахівців цієї галузі знань, розвиток сучасних систем навчання для державних службовців, підвищення якості освіти у сфері державного управління;
- управління експертно-аналітичними ІР в системі ДУ, яка передбачає розвиток експертно-аналітичної еліти, експертних та аналітичних спільнот, консалтингу, інституцій, кодексів, ринку експертно-аналітичних послуг, інформаційно-аналітичних систем і технологій у сфері державного управління.

Слід зазначити, що управління національним ІРДУ не можна зводити тільки до розвитку його різних видів та складових. Воно обов'язково передбачає взаємодію різних його видів і дифузю між ними. Повинні існувати стійкі зв'язки всіх видів ІРДУ з освітою і наукою. Сучасне управління неможливо уявити поза зв'язком управлінського інтелекту з експертно-аналітичним інтелектом. Світова практика державного управління показує перспективність появи в ній представників науки, які істотно збагачують науковими підходами підготовку державних проєктів і прийняття державно-управлінських та політичних рішень.

Висновки. Управління національним ІРДУ - це процес цілеспрямованих впливів на складові національного ІРДУ, їх взаємодія з метою забезпечення переваг держави в сучасному світі або досягнення цілей його розвитку. Необхідність формування, розвитку, використання та відтворення національного ІРДУ обумовлена:

- становленням інформаційної цивілізації, економіки знань, коли виключно важливу роль в життєдіяльності суспільства відіграють інтелект, знання, інформація,
- процесами глобалізації, що потребує мобілізації всіх національних ресурсів для використання їх в національних інтересах
- складними управлінськими завданнями, що стоять перед Україною в умовах збройного конфлікту з РФ.

Для підвищення ефективності сфери державного управління в Україні перш за все необхідне врахувати закономірності та особливості розвитку вітчизняної системи державного управління. Серед вказаних особливостей, зокрема, це якість інтелектуальних ресурсів державного управління, які визначальним чином здійснюють вплив на ефективність результатів управління і у тому числі на якість зворотного зв'язку між суспільством та державою. Тобто формування, ефективне використання та відтворення інтелектуальних ресурсів державного управління є принциповою основою сталого економічного і соціального розвитку України, її конкурентоспроможності та безпеки розвитку.

Одним з завдань вітчизняної науки державного управління є розробка ефективних механізмів накопичення та використання інтелектуальних ресурсів державного управління. Особливо актуальним це завдання стає в умовах соціально-економічної кризи, політичної нестабільності та збройного конфлікту на сході України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агарков О.А. Інтелектуальний капітал публічного управління: стан і тенденції розвитку: дис... канд. соціол. наук: 22.00.04 / Дніпропетровський національний ун-т. – Д., 2006. – 245арк. : рис., табл. – Бібліогр.: арк. 216-237.
2. Кіреєва О. Б. Державне управління розвитком інтелектуальних ресурсів в Україні: теоретико–методологічний аспект: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / Кіреєва О. Б. ; Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Дніпропетровськ, 2006. – 20 с.
3. Марутян Р. Научно-экспертное сопровождение государственного управления в сфере национальной безопасности. - [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.dsaua.org/index.php?option=com_content&view=article&id=147%3A2011-06-29-10-31-01&catid=38%3A2010-09-14-11-22-47&Itemid=71&lang=ru
4. Нижник Н. Р. Державна кадрова політика як фактор розвитку української держави / Н. Р. Нижник// Кадрове супроводження регіональних перетворень : матеріали наук.-практ. монф. - Одеса: ОРІДУ УАДУ, 2002. – С. 363-372.
5. Ситник Г.П. Щодо проблеми сучасного кадрового забезпечення у сфері національної безпеки. - [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://nationalsecurity.org.ua/2012/10/2481/>
6. Сурмін Ю.П. Соціологія управління: підручник /Ю.П.Сурмін, І.В.Бідзюра. – К.: «Освіта», 2012. – 688 с.